

TEKENING WOLFGANG AMMER

Toekomst energiebedrijven staat op het spel

MIDDENWEG BIEDT EFFECTIEVE OPLOSSING

In de discussie over de mogelijke splitsing van de Nederlandse energiebedrijven moet de huidige in veel opzichten venijnige internationale situatie zwaar worden gewogen en dient het belang van de consumenten van nu en straks een veel groter gewicht te krijgen. Dat brengt mij tot een oplossing, die drie onlosmakelijk verbonden onderdelen omvat:

- Splitsing van de energiebedrijven, zodat ruimte komt voor onafhankelijk beheer van de netwerken. Hierdoor wordt de onbelemmerde toegang van concurrerende productiebedrijven zonder netwerken, zoals E-on en Electrabel verzekerd. Bovendien wordt het perspectief voor verbetering van de energiestructuur door warmtekrachtkoppeling en duurzame opwekking versterkt.

- Afzien van verdere privatisering van de energieproductie, zodat de consument noch de speelbal wordt van grote internationale partijen noch van managers van de energiebedrijven Essent, Nuon, Eneco en Delta, die uit een oogpunt van persoonlijke belangen fusies met buitenlandse energiebedrijven aangaan. Zij willen daarbij de monopoliewaarde van het netwerk als financieringsbasis op het spel zetten.

- Zodanige veranderingen in het publieke beheer van de energiebedrijven, dat de macht verschuift van de huidige managers, naar de gemeentelijke en provinciale aandeelhouders en zodat ook de staat kan deelnemen in het aandelenkapitaal.

Deze driedeling waarborgt de continuïteit van de energievoorziening beter dan elke andere oplossing, waarvan in het publieke debat sprake is. Voorts behartigt deze combinatie van acties het beste de belangen van de consumenten. Het gezichtspunt van werkgelegenheid dient uiteindelijk ondergeschikt te zijn aan het effect van de energiepolitiek voor de consumenten. Deze hebben belang bij een gunstige prijs-kwaliteitsverhouding en bij investeringen in innovatie. Een bijkomend voordeel van mijn voorstel is, dat claims van Amerikaanse investeerders, die nu delen van de netwerken in eigendom hebben, vrijwel kansloos zijn.

Uitstel van een beslissing brengt het gevaar met zich mee dat de huidige beheerders van de energiebedrijven op eigen houtje allianties aangaan met buitenlandse

De Tweede Kamer debatteert vandaag met minister Brinkhorst (Economische Zaken) over diens controversiële voorstel om de energiebedrijven te splitsen in productiebedrijven en een netwerkbedrijf. **Arnold Heertje** ziet een compromis, **Auke Leen** signaleert een tekort aan zelfvertrouwen, en **W. Schatborn** vreest aantasting van ondernemingswijze productie.

ondernemingen zonder oog voor hun afnemers en zonder publieke verantwoording van hun door eigenbelang gestuurde handel en wandel.

(Dr. A. Heertje is oud-hoogleraar economie aan de Universiteit van Amsterdam.)

MENTALE BLOKKADE TEGEN PRIVATISERING

Waarom gaat het zo moeizaam met privatisering en deregulering, zoals bij de energiebedrijven? Het onderwerp is bespreekbaar, het woord 'markteconomie' schuwen we niet, maar psychologisch ontbreekt het ons aan het geloof dat we het *kunnen*: concurreren met het buitenland. Destijds bij het afschaffen van de protectionistische scheepvaartwetten overheerste in de Kamer dat gevoel wel: wij zijn altijd een zeevarende natie geweest. Als wij het niet kunnen kan niemand het.

Ook ethisch verkiezen we, zo lijkt het, een warme overheid boven een kille markt. Misschien kan een doctrinaire marxist die situatie nog het beste duiden. De materiële onderbouw ontwikkelt zich, de geestelijke bovenbouw volgt traag. Zoals voor de marxist destijds de productie zich ontwikkelde van kleine bedrijven naar industriële conglomeraten. Geen individueel eigendom en planning zijn dan vereist maar gemeenschappelijk eigendom en staatsplanning.

Zo zou de situatie nu vastzitten op een collectieve (verplichte) solidaire ethiek, waar energieprijzen er zijn om ondernemers een redelijk inkomen en consumenten een betaalbaar product te garanderen. Energieprijzen zijn er dus (nog) niet om de schaarste te verdelen en tot innovatie aan te zetten. Want bij dat laatste past een andere moraal. Individuele vrijheid op de markt is historisch altijd een voorwaarde geweest tot de ontwikkeling van een moraal van eerlijkheid, vrijgevigheid en eigen verantwoordelijkheid.

Democratie is veel minder voorwaarde daartoe. Immers, een meerderheid kan besluiten tot het

meest immorele en totalitaire beleid. Omgekeerd kan een autoritair bewind ruimte laten voor de markt en haar individuele vrijheid en bijpassende morele ontwikkeling.

Psychologisch dienen we op de markt en dus onszelf te vertrouwen, zoals we ook deden bij het loslaten van de beschermende scheepvaartwetten. De markt is een ontdekkingsproces dat oplossingen genereert waar tot nu toe niemand aan heeft gedacht.

Vooraf, zo werd destijds gesteld, zijn de voordelen vaak niet in te schatten, noch door parlementsleden noch door de meest ervaren handelaar. En toch, nieuwe handelswegen zijn geopend, nieuwe voordelen zijn behaald. Ethisch dienen we te geloven dat individuen zich in een markteconomie moreel ontwikkelen, waarbij we de geschiedenis aan onze kant hebben.

(Dr. Auke Leen is verbonden aan het fiscaal-economisch departement van de Universiteit Leiden.)

SPLITSING IS NIET SOCIAAL EN NIET LIBERAAL

Minister Brinkhorst meent dat de voorgenomen splitsing de uitwerking is van zijn sociaal-liberale visie op marktordening (NRC Handelsblad, 9 februari). De uitwerking is echter noch sociaal, noch liberaal.

Niet sociaal, omdat het de consument onnodig geld gaat kosten, en omdat macht over bedrijvigheid, over werkgelegenheid, en over wat te doen bij stroomtekorten, naar het buitenland zal verhuizen.

Niet liberaal, omdat splitsing het eigen vermogen van energiebedrijven met circa tweederde vermindert. Nederland verwijderd zich van het door vriend en vijand bejubelde Europese 'Level Playing Field'. Brinkhorsts argument, dat door splitsing de toegang van nieuwe partijen gegarandeerd wordt, is loos. Met adequaat overheidstoezicht, zoals in Groot-Brittannië en Noorwegen, is toegang effectief gegarandeerd. En de kosten van splitsing van 100 euro per

jaar zullen 30 jaar lang jaarlijks op elk huishouden drukken.

De EU koos voor liberalisatie van de energiemarkt. In 2004 werd dat proces in Nederland voltooid. Bij splitsing zijn de regionale netten (circa 20 miljard euro) niet meer in bezit van de energiebedrijven, die nu makkelijk door klaarzittende buitenlandse bedrijven opgekocht kunnen worden.

Fusie tussen Nuon, Essent, Delta, Eneco is minder interessant geworden, omdat ook na fusie het bedrijf geen Europese schaal meer heeft. Eerder hield de NMA uit angst voor monopolie een fusie tegen. Te laat zagen ze in, dat de markt Europees gaat worden.

En de voorzieningszekerheid loopt gevaar. Uiterlijk 2008 moet er 1700 MW nieuwe opwekcapaciteit aan het net gekoppeld moeten zijn om het licht aan te houden. Gaat dat in de geliberaliseerde markt gebeuren? Of krijgen we weer ineens 40 maal hogere energieprijzen zoals bij de schaarste in 2003? In zijn brief van 29 juli 2005 geeft Brinkhorst aan, dat er voldoende investeringsplannen zijn. Maar die bestaan alleen nog uit papier, geduldig genoeg voor deze kabinetsperiode. Onzekerheden in besluitvorming, technische uitdagingen en vergunningsperikelen zorgen praktisch altijd voor aanzienlijke vertragingen. Gaan buitenlandse bedrijven in Nederland investeren? Veel woorden, weinig daden, het hemd is nader dan de rok. En mochten Nederlandse energiebedrijven, wanneer ze er nog zijn, toch tijdig gaan investeren, dan staan ze als gevolg van de splitsing voor een nieuwe uitdaging hoe aan financiering te komen bij een veel kleiner eigen vermogen.

Onze welvaart is in tegenstelling tot vroeger in Oost-Europa gebaseerd op ondernemingswijze productie. Sterke bedrijven dienen tegelijkertijd de werkgelegenheid, de kapitaalverschaffers, de leveranciers, en de consumenten. Hier stapt Brinkhorst geheel overeen met zijn wetsvoorstel tot splitsing. Gemeenten zullen miljarden ontvangen, maar bedrijven dragen in tegenstelling tot de eenmalige miljarden blijvend bij aan onze welvaart. Zijn ze in buitenlandse handen, dan hoeven we niet meer op de krenten in de pap te rekenen.

(Ir. W. Schatborn is oud-directeur van Energieonderzoek Centrum Nederland.)